

ZAKAZANE LEKTURY

W PRL ostrze cenzury wymierzono we wszystkie dziedziny kultury i nauki, ze szczególnym uwzględnieniem ruchu wydawniczego¹. Systemowi kontroli poddawano autorów i ich dzieła, by nie dopuścić do druku książek „szkodliwych” i „wrogich” ideologicznie. Od literatów wymagano pisarstwa „zaangażowanego”, zgodnie z duchem idei marksistowsko-leninowskiej. Niepokornych karano odmową prawa do publikacji, skazując ich na niebyt twórczy.

Pierwsze nadzieje na przywrócenie wolności słowa pojawiły się wraz z „odwilżą” i październikową liberalizacją systemu. Środowiska intelektualne, przystępując do rozliczenia stalinizmu, prowadziły dyskusje nad minioną „epoką błędów i wypaczeń”. W piśmiennictwie pojawił się nowy nurt literatury obrachunkowej. Wydawnictwa podpisywały umowy z pisarzami emigracyjnymi na publikację ich książek w kraju. Jednak nadzieje luminary kultury na dalsze przemiany okazały się płonne i chwilowy powiew swobody szybko przemienił się – za sprawą aparatu partyjnego – w atak na obrońców Października '56. Partia komunistyczna powróciła do swych wypróbowanych metod „walki”, zaostrejając przede wszystkim nadzór i kontrolę nad słowem pisanym².

Prezentowane dokumenty pokazują rezultaty działań cenzorskich w stosunku do wydawnictw książkowych w latach 1957–1964. Sporządzono je w maju oraz we wrześniu 1964 r., po liście 34 pisarzy i uczonych do premiera Józefa Cyrankiewicza, w którym zaprotestowali przeciw ograniczeniom przydziału papieru na druk książek i czasopism oraz zaostreniu cenzury jako zagrażającym rozwojowi kultury narodowej³. Władza komunistyczna w odwecie zainicjowała kontroli i spotkania z literatami, mające odeprzeć zarzuty i zdyskredytować sygnatariuszy Listu 34.

Oba dokumenty, informujące o książkach niedopuszczonych do druku oraz odrzuconych maszynopisach, Artur Starewicz, sekretarz KC PZPR, 16 września 1964 r. przesłał Władysławowi Gomułce.

Dokumenty, ze zbiorów AAN w Warszawie, podano w kolejności chronologicznej, w jakiej zostały stworzone.

¹ S. A. Kondek, *Papierowa rewolucja. Oficjalny obieg książek w Polsce w latach 1948–1955*, Warszawa 1999.

² A. Friszke, *Kultura czy ideologia? Polityka kulturalna kierownictwa PZPR w latach 1957–1963* [w:] *Władza a społeczeństwo w PRL*, red. A. Friszke, Warszawa 2003, s. 115–145.

³ J. Eisler, *List 34*, Warszawa 1993.

Warszawa, dnia⁴ maja 1964 r.

Dokument 1⁴
 GŁÓWNY URZĄD KONTROLI PRASY,
 PUBLIKACJI I WIDOWISK
 w Warszawie

POUFNE

I. Wykaz książek nie dopuszczonych do druku
 przez Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk
 w latach 1957–1964 (do 30 marca)*

lata 1957–1958

1. Czesław Miłosz	Dolina Issy	Wyd. Literackie	
2. Czesław Straszewicz	Turyści z bocianich gniazd	PIW	Wydawnictwo zgłosiło to do GUKP maszynopis powieści wydanej w bibliotece paryskiej „Kultury” – z prośbą o opinię. Opinia naszego Urzędu była negatywna, albowiem w powieści szkaluje się sytuację w Polsce Ludowej.
3. Marek Hłasko	Następny do raju	Iskry	Powieść zgłoszono do cenzury w maszynopisie.
4. Adolf Nowaczyński	Młodość Chopina	Czytelnik	Powieść napisana w duchu endeckim.
5. Ksawery Pruszyński	Czerwona Hiszpania	Wyd. Literackie	GUPW uznał za niecelowe wznowienie tej publikacji w naszych warunkach.

⁴ AAN, KC PZPR, 237/v-519, Kancelaria Sekretariatu, Prasa, radio, telewizja, wydawnictwa – notatki informacyjne, k. 94–100.

^o W oryginale brak daty dziennej.

* Niniejszy wykaz nie obejmuje pozycji zakwestionowanych przez GUKP i zgłoszonych do cenzury przez Wydawnictwa wyznaniowe (PAX, Znak, Pallotinum i inne).

6. Piotr Choynowski	Młodość, mifość, awantura	PIW	Urząd nie zezwolił na wznowienie tej powieści ze względu na jej antyrządziecką wymowę.
7. Andrzej Strug	Miliardy	Czytelnik	GUPW uznał za niecelowe wznowienie tej powieści o dużym ładunku prolegionowym.
8. Roman ^b Gary	Kuszenie nieba	PIW	Pozycję niniejszą zgłoszono do cenzury w maszynopisie. W powieści były mocne akcenty wychwalające francuski system kolonialny w Afryce.
9. M. Motley	Zapukaj do przygodnych drzwi	Iskry	Powieść amerykańskiego pisarza przedstawiająca w sposób aprobujący życie i czyny kilku młodych przestępców w USA.
10. T. Federowski	Rozszumiały się wierzby	Czytelnik	W książce stawiono czyny bojowe 27-mej (wołyńskiej) dywizji AK.
11. A. Szuster	Leśni	Wyd. Łódzkie	Książka w sposób jednostronny opisywała czyny bojowe akowców.
12. Jan Rzepecki	Rodowód wojska polskiego II-ej Rzeczypospolitej	PWN	Niniejszą pozycja została wydrukowana w ograniczonym nakładzie przez Wyd. MON i rozprowadzona wśród zainteresowanych odbiorców wojskowych.
13. M. Domański	Centralny Zarząd Kłamstwa	Wyd. Literackie	W powieści przedstawiono w sposób karykaturalny sytuację w Polsce przed VIII Plenum KC.
14. praca zbiorowa	Rachunek pamięci	Czytelnik	Autorzy poszczególnych wspomnień przedstawili sytuację w Polsce w latach 1945–1956 w sposób jątrzący, rozrachunkowy.
15. Jan Strzelecki	Pamiętniki z lat 1953–1955	PIW	Szkice zawierały sporo elementów rewizjonistycznych.

^b Powinno być Romain.

16. Bogusław Kogut	Pomyłka Andersena	Wyd. Poznańskie	Książka o wymowie rozrachunkowej.
17. Leopold Tyrmand	Siedem dalekich rejsów	Czytelnik	W powieści szkolowano stosunki w Polsce Ludowej.
18. Wiktor Gomułcki	Czarna magia Gavory	Wyd. Łódzkie	Powieść o wymowie rozrachunkowej.
19. Roman Brandstetter ^c	Wino grona Antygony	Wyd. Literackie	Utwór poetycki o ostrych akcentach rozrachunkowych.
20. Kalman Segal	Uchodźcy	Wyd. Śląsk	Powieść o wywózkach Polaków i Żydów oraz ich życiu w łagrach w ZSRR.
21. Jan Wiktor	Opolskie peregrynacje	Wyd. Śląsk	W tej pracy o Opolszczyźnie silnie wyakcentowano krzywdy wyrządzone ludności autochtonicznej przez władze Polski Ludowej.
22. Stanisław Wygodzki	Zatrzymany do wyjaśnienia	PIW	Rozrachunek.
23. W. ^d Wereszycki	Historia polityczna Polski 1864–1918	Ossolineum	W tej publikacji nasświetlono historię Polski z pozycji pravicowo-PPS-owskich.

Rok 1959

1. Jerzy Lovell	Parada niepokoju	Wyd. Literackie	Na tom składały się szkice literackie drukowane w pismach kulturalnych w latach 1952–1958 – o wymowie łątrzącej.
2. A. Przewłódzka	Reks i inne opowiadania	Wyd. Lubelskie	Pozycja miała wymowę rozrachunkową.

^c Powinno być Brandstetter.

^d Powinno być H. (Henryk).

3. M. Orzechowski	Studia z dziejów polskiej ludności autochtonicznej na Dolnym Śląsku	Ossolineum	W pracy tej krytykowano w sposób igiżrczący władzę ludową i osadników z innych stron Polski za różne krzywdy wyrządzone po wojnie ludności autochtonicznej na Dolnym Śląsku.
4. Stanisław Biskupski	Z zagadnień zwierzchnictwa ludu w Polsce	Wyd. Prawnicze	Książka zawierała wiele akcentów szkodliwych jak: przesadne akcentowanie wypaczeń władzy minionego okresu, nadmierną, pozytywną ocenę burżuazyjnej kultury politycznej, naginanie cytatów z klasyków do teź autora, oraz niestuszną i negatywną ocenę wielu zjawisk, oraz instytucji polit.-ustrojowych Polski Ludowej, a także pośrednio akcenty i aluzje antyrządzieckie.
5. praca zbiorowa	Wilki	Iskry	Jednostronna, pochwalna książka o działalności akowskiego oddziału partyzanckiego.
6. Antoni Słonimski	Gwałt na Melpomencie	Czytelnik	GUKP początkowo zezwolił na druk tej dwutomowej publikacji, później jednak nie zezwolił na rozpowszechnianie nakładu.
7. Władysław Grabski	Pamiętniki	Wyd. Literackie	Autor wspomnień przedstawił działalność ugrupowań politycznych, a przede wszystkim Narodowej Demokracji, w świetle korzystnym dla endecji.
8. Izabella Moszczeńska	Moje wspomnienia	PIW	Wspomnienia napisane w duchu legionowym.
9. Kazimiera Iłfakowiczówna	Trauzymeński ^e zając	PIW	Fragmenty książki były napisane w obcym nam duchu.

Rok 1960

1. Maria Kann	Niebo nieznanne	Wyd. MON	W książce gloyfikowano bezkrytycznie działalność Armii Krajowej w Warszawie. W styczniu 1964 r. Wydawnictwo MON zgłosiło do GUKP nową, zmienioną wersję tej pozycji. Nowa wersja uzyskała zezwolenie na druk.
---------------	-----------------	----------	---

^e Powinno być Trauzymeński.

2. J. Teodor Bobrowski	Kłęska	Wyd. Łódzkie	Powieść o działalności PPR w latach powojennych.
3. Andrzej Wydrzyński	Wszyscy są nadzy	Wyd. Śląsk	Powieść o wymowie rozrachunkowej.

Rok 1961

W 1961 r. GUKP nie zezwolił na druk następujących książek:

1. I. Żwirka	Jaki masz pseudonim	Iskry	–
2. Kazimierz Truchanowski	Młyny boże	Czytelnik	–
3. Stanisław Lem	Pamiętnik znalezionej w wannie	Wyd. Literackie	–
4. Krzyczkowski	Konspiracja i powstanie w Kampinosie	Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza	–

Wydawnictwa uznały polityczne zastrzeżenia Urzędu jako słuszne. W związku z tym opracowano nowe wersje tych książek, dokonując w nich istotnych zmian. Nowe wersje tych książek uzyskały zezwolenie na druk i rozpowszechnianie. Podobne sytuacje miały miejsce i w innych latach.

Rok 1962

1. Walery Przyborowski	Namioty Wezryra	Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza	GUKP nie wyraził zgody na wydrukowanie II nakładu powojennego. W powieści kulturuje się wsteczne tradycje i ideały społeczeństwa szlacheckiego.
2. Anna Leśniewska	Rycerz	Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza	Powieść historyczna pozbawiona wartości poznawczych i artystycznych napisana w duchu katolicko-szlacheckim.

3. Tadeusz Kotodziej	Historia kupiectwa poznańskiego	Gospodarczy Instytut Wydawniczy – Poznań	Praca napisana w duchu chadacko-endeckim.
4. Aleksander Świętochowski	Wspomnienia	Ossolineum	Wspomnienia napisane zostały w latach, gdy Al. Świętochowski był pod silnymi wpływami endecji.
5. Jan Ciałowicz	Dzieje sojuszu wojskowego polsko-francuskiego 1921–1939	Ossolineum	Praca napisana została z pozycji historiografii burżuazyjnej.
6. Henryk Frenkel	Walka o władzę	Ludowa Spółdzielnia Wyd.	Był to przekład książki wydanej w Londynie w 1946 r.
7. praca zbiorowa	Żyję w Niemieckiej Republice Federalnej	Wyd. Śląsk	W większości szkiców literackich autorzy zachodni Niemcy zajmowali zdecydowanie wrogą postawę wobec NRD.
8. Jolanta Skowrońska	W cieniu zakrytych i kłauzury	KIW	–
9. praca zbiorowa	Co mówią rolnicy o mechanizacji rolnictwa	CRS Samopomoc Chłopska	Książka dawata wypaczony obraz sytuacji w kółkach rolniczych; negowała pozytywną rolę mechanizacji i godziła w jej propagowanie.

Rok 1963

1. Janusz Rolicki	Janek, podaj wapno	KIW	GUKP uznał za niecelowe wydanie w formie książkowej, drukowanych swego czasu w „Polityce” reportaży Rolickiego.
-------------------	--------------------	-----	---

2. praca zbiorowa	Okiennice	Wyd. Lubelskie	GUKP zakwestionował cały zbiór reportaży ze względu na negatywną wymowę całości. W związku z powyższym Wydawnictwo Dokołnało nowego doboru materiału i ponownie zgłosiło publikację do cenzury. Nowa wersja książki uzyskała zezwolenie na druk.
3. Adam Struś	Słowa pierwsze i ostatnie	Wyd. Lubelskie	Powieść o życiu w latach okupacji na pograniczu mazowiecko-lubelskim, o przesładowaniach Żydów, którzy znajdowali pomoc tylko ze strony księży, zakonów, akowców i prostytutek.

Rok 1964 /do 30 marca/

1. Witold Retko	Droga przez las	Iskry	GUKP zakwestionował książkę, w której stawiano czyny bojowe partyzanckiego oddziału akowskiego „Orlika” na Podlasiu. Po wyzwoleniu „Orlik” przeszedł do podziemia (WiN) i, wraz ze swym oddziałem mordował działaczy PPR, milicjantów, żołnierzy WP na Podlasiu.
-----------------	-----------------	-------	--

Ponadto w okresie od 1.II.1959 do 30.III.1964 r. dokonano poważnych ingerencji w 285 publikacjach nieperiodycznych, w tym:

1959 r.	w 61 pozycjach
1960 r.	w 81 – „ –
1961 r.	w 45 – „ –
1962 r.	w 39 – „ –
1963 r.	w 52 – „ –
1964 r.	w 7 – „ –

W tym samym okresie GUKP dokonał drobnych ingerencji w 938 pozycjach nieperiodycznych. Z uwagi na wymogi instrukcji o zachowaniu tajemnicy państwowej ingerowano w 407 publikacjach.

II. Wykaz książek przeoczonych przez cenzurę w latach 1957–1964

Rok 1958

1. Janusz Meissner	L – jak Lucy	Iskry	W I wydaniu znalazło się wiele fragmentów obraźliwych pod adresem Rumunów. W następnym wydaniu fragmenty te usunięto.
2. Eugeniusz Gruda	Sandade	Czytelnik	Przeoczono fragmenty obraźliwe pod adresem ludu brazylijskiego.

Rok 1959

1. E. Czyżewski	Wstęp do filozofii	Ossolineum	Książka napisana z pozycji burżuazyjnej.
2. St. Ossowski	Struktura klasowa świadomości społecznej	Ossolineum	W pracy niektóre fragmenty atakujące ideologię należało wyingorować w cenzurze rewolucyjnej.

Rok 1960

1. J. Hochfeld	Studia o marksistowskiej teorii społeczeństwa	PWN	Należało ingerować we fragmente o stosunku ideologii do nauki.
2. Wł. Perzyński	Jak Dudek został od razu dorosłym człowiekiem	Nasza Księgarnia	Powieść dla dzieci przesycona elementami klerykalnymi.
3. Plata	Dachy Lublina	Wyd. Lubelskie	Zbiorek poezji. Przeoczono wiersze o charakterze rozrachunkowym.
4. Kokociński	Z dziejów Kępna	Wyd. Poznańskie	W książce omówiono historię miasta Kępna z pozycji endeckich. Cały nakład książki (zwolnionej do druku przez Woj. Urz. Kontroli Prasy w Szczecinie) został skonfiskowany przez GUKP.

Rok 1961

1. Hurlock	Rozwój dziecka	PWN	W I wydaniu przeoczono fragmenty podnoszące walory moralne religijnego wychowania dzieci. W następnym, II-gim wydaniu fragmenty te zostały usunięte.
------------	----------------	-----	--

Rok 1962

1. –	Trzy białe goździki	KiW	W tej pozycji dopuszczono do druku fragmenty, w których negatywnym „bohaterem” jest komunista, były Dąbrowszczak.
------	---------------------	-----	---

Rok 1963

1. Stefan Kurowski	Historyczny proces wzrostu gospodarczego	PWN	–
2. Ireneusz Iredyński	Dzień oszusta	Wyd. Literackie	–

Dokument 2⁵

**Informacja o odrzuconych maszynopisach
w podstawowych wydawnictwach literatury
pięknej w latach 1962–1964 (do 1.IX.)**

PIW

W 1962 r. – odrzucono 61 poz. prozy – 34 poezji,

w 1963 r. – 83 poz. prozy – 45 poezji,

w 1964 r. (do 1.IX) 47 poz. prozy – 2) poezji.

Pozycje odrzucano głównie z uwagi na niski poziom artystyczny utworów, często grafomaństwo. Z uwagi na słabość artystyczną i zastrzeżenia ideologiczne odrzucono nast. pozycje (względnie nie podjęto propozycji autorów):

1. M. Wańkowicz – *Exodus* (powieść o emigracji)
(zastrzeżenia natury politycznej)

2. M. Wańkowicz – *Kennedy i świat współczesny* – (zastrzeżenia natury politycznej) propozycja odrzucona również przez Sp. Wyd. „Czytelnik”.

3. S. Cat-Mackiewicz – *Wspomnienia* – (propozycja autora odrzucona – zastrzeżenia natury politycznej).

4. H. Boguszevska i J. Kornacki – (nie przyjęta propozycja autorów) – tom wspomnień dot. okresu międzywojennego – zastrzeżenia natury ideologicznej.

5. B. Durocher-Kamiński – tom wspomnień – zastrzeżenia natury ideologicznej.

6. R. Napiórkowski – *Biczownicy* – wyróżniona w konkursie międzywydawniczym – powieść nie została wydana z uwagi na zastrzeżenia natury ideologiczno-światopoglądowej: obrażająca uczucia ludzi wierzących wulgaryzacja propagandy laickiej. (Powieść odrzucona również przez Sp. Wyd. „Czytelnik” i Wyd. Lit.

7. M. Grabowska – *Labirynt* – powieść polityczna (odrzucona również przez Sp. Wyd. „Czytelnik”). Jak wskazują recenzje – słabość artystyczna powieści powoduje – wbrew intencjom autorki – zastrzeżenia natury ideologicznej (nicość intelektualna, mała wrażliwość głównej postaci, jedynego reprezentanta lewicy).

8. E. Kabatc – *Żółwie* (opowiadania) – słabość artystyczna, powierzchowne ujęcie problematyki.

Sp. Wyd. „Czytelnik”

Na przestrzeni lat 1962–1964 „Czytelnik” otrzymywał przeciętnie 120–130 pozycji rocznie (1500 ark.), z czego odrzucono ok. 75% pozycji, głównie grafomańskich.

Wśród pozycji nie przyjętych – znalazły się m.in. następujące utwory pisarzy, nie przyjęte wskutek zastrzeżeń natury ideowej i artystycznej:

⁵ AAN, KC PZPR, 237/v-519, Kancelaria Sekretariatu, *Prasa, radio, telewizja, wydawnictwa* – notatki informacyjne, k. 87-91.

- 1-2-3 wspomniane już pozycje M. Wańkowicza, R. Napiórkowskiego i M. Grabowskiej.
  4. St. Cat-Mackiewicz – Józef Beck – zastrzeżenia natury politycznej.
  5. R. Bratny – Ciąg dalszy – zastrzeżenia dot. wymowy ideologicznej utworu (przyjęte przez KiW).
  6. I. Iredyński – Ukryty w słońcu – zastrzeżenia natury ideowo-obyczajowej.
  7. I. Iredyński – Menager (nieprzyjęta propozycja autora) – zastrzeżenia natury ideowo-obyczajowej.
- Utworki odrzucone ze względu na niski poziom artystyczny. Zgłoszeń utworów poetyckich wydawnictwo otrzymuje ok. 60 rocznie, wydając przeciętnie 12 tomików.
8. K. Nepomucka – Obrączka ze słomy.
  9. M. Samozwaniec – Angielska choroba (pozycja drukowana w „Przekroju”).
  10. Kowalewski – Powieść.
  11. E. Szeplińska – Potrójny ślad.
  12. M. Jantar – Opowiadania (druga książka autora-debiutanta).
  13. Bieńko – Opowiadania (druga książka autora-debiutanta).

Wydawnictwo „Iskry”

W 1962 r. zrecenzowano 201 pozycji prozy i poezji, odrzucając 85%.

W 1963 r. – 197 poz. – odrzucono 82%.

W 1964 r. – (do 15. IX) – 135 poz. – odrzucono ok. 85%.

Podobnie jak w innych wydawnictwach w przytłaczającej większości są to pozycje grafomańskie lub na niskim poziomie artystycznym. Specyficznym natomiast problemem dla wydawnictwa młodzieżowego są – obok utworów odrzucanych z uwagi na naturalizm, erotyzm itp. – pozycje głównie młodych pisarzy, w których humanistyczna często intencja autora ginie w nieporadności formy artystycznej, udużnionej, sztucznej itp. – utwór zaś – wbrew intencji piszącego nabiera jednostronnego, czarnego kolorytu.

Wśród utworów odrzuconych, których forma artystyczna wpłynęła na zastrzeżenia natury ideowej, można wymienić:

1. J. Morton – Kamilla – utwór dojrzałego pisarza. Przyjęta forma utworu (spowiedź 16-letniej dziewczyny) wpłynęła – zdaniem recenzentów – na sztuczność całej opisywanej sytuacji, jednostronny, ponury obraz wsi, naturalistyczno-erotyczną atmosferę utworu.
2. K. Traciewicz – Czekanie na śmierć – (druga książka debiutanta) – interesujący zamysł i humanistyczne intencje autora – wskutek jego słabości artystyczno-warsztatowej przyniosły powieść płaską i naturalistyczną.
3. R. Napiórkowski – Ciało obcowanie – nieudana próba biblijnego „wystylizowania” ludzkich spraw: miłości, macierzyństwa itp.

4. M. Bordowicz – Słot – uduwionon i sploton artystycznie opowieść o cygonerii artystycznej.
5. E. Kurowski – Bokser – czorny obraz sytuacji w sporcie w utworze raczej dziennikarsko-publicystycznym niż literackim.
6. E. Mikołajczyk – powieść autora udanego debiutu – jest prymitywna zarówno swoim kręgiem obserwacji, jak i ogólną atmosferą (sex, erotyka).
7. S. Stanuch – Bezimienny (wykazany również w informacji W. Lit.).

Wydawnictwo MON

W 1962 – odrzuciło ok. 120 pozycji,
 w 1963 – odrzuciło ok. 200 pozycji,
 w 1964 (do 1. IX) ok. 80 pozycji, głównie z uwagi na niski poziom artystyczny (wzrost ilości pozycji w 1963 r. wiąże się z ogłoszonym przez Wydawnictwo konkursem literackim).
 Ze względu na naturę polityczno-ideologiczną^a wydawnictwo zrezygnowało z 2 pozycji:

1. B. Pomian – Sosny i palmy – autor zamieszkały w Kanadzie opublikował nieprzyjazne wobec Polski Ludowej notatki w czasopiśmie „Kultura”.
2. J. Hen – Toast – zastrzeżenia wydawnictwa budził b. ostry i krytyczny opis sytuacji na Ziemiach Odzyskanych, bezpośrednio po wyzwoleniu (następnie po poprawkach wykorzystane jako scenariusz filmu „Prawo i pięść”).

Wyd. Literackie – Kraków

W 1962 r. – odrzucono 70 utworów literackich,
 w 1963 r. – 79,
 w 1964 r. (do 1. IX) – 42.

Wśród nich – obok utworów grafomańskich również słabe utwory pisarzy, jak:

1. R. Brandstaetter – tom wierszy o Bułgarii, o charakterze okolicznościowym.
2. M. Domański – powieść.
3. H. Worcell – powieść.
4. H. Morstwin^b – eseistyka.
5. B. Ożóg – eseje.
6. Powieść J. Kurczaba – „Gabriela i sprawiedliwi” (odrzucona uprzednio przez „Iskry”). Oba wydawnictwa podkreślają, że mimo ważkiej tematyki (walka młodej dziewczyny z kołtuńskim i oportunistycznym środowiskiem swojego miejsca pracy), powieść jest monotonna, sztuczna, odległa od życia.

^a Tak w dokumencie.

^b Powinno być Morstin

Z uwagi na wątpliwości ideologiczne odstąpiono od wydania:

1. J. Stanuch – Bezimienny – płytką powieść obrachunkowa z okresu ZMP (odrzucona również przez Iskry).
2. N. Rolleczek – Opowiadania („mikropowieść”) – niejasne zawitości okupacyjne.
3. H. Ablewicz – Tom opowiadań – wątpliwości natury filozoficzno-światopoglądowej dot. światopoglądu bohaterów opowiadań.

Wydawnictwo „Śląsk” i LSW – sygnalizują brak w zasadzie pozycji odrzuconych (wzgl. nie podejmowanych) z przyczyn ideologicznych.

Jako jedyne pozycje odrzucone z przyczyn polityczno-ideologicznych „Śląsk” wymienia: 3 pozycje K. Okońskiego (dwie stanowią nie podjęte propozycje autora) – powieści i opowiadania o charakterze politycznym, zawierają nieślusne oceny polityczne autora, oraz M. Pruszyńska – Maria i Oskar – zastrzeżenia budziły niewłaściwe, zdaniem wydawnictwa, ujęcie przez autorkę niektórych spraw przemian społecznych w kraju – m.in. „sentymentalny” stosunek do szlachty. Opowiadania wydrukowano w „Wiadomościach Londyńskich” na poziomie grafomańskim.

(Dane Dep. Wydawnictw Min. Kultury)

* Tak w dokumencie.